

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

* Ένας λαός ή φωνάται άμα
δειξη πως δε φοβάται την
αλήθεια — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φου-
τικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 19 ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΗ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗ ΗΡΙΩΝ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 314

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ Μαρία - 'Ελένη (από τὰ πεζά μου τὰ τραγούδια).

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Πεζοὶ δρόμοι—Βιβλία γιὰ τὰ παιδιά. (τέλος).

ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ. Οἱ κοινότητες. (συνέχεια).

Γ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ. Ὁ πρόλογος ἀπὸ τὰ «Προπύλαια».

Γ. ΑΒΑΖΟΣ. Στὸν Κάβο (συνέχεια).

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ. Γράμματα (ἡ Μεγάλῃ Αἰσῇ—Σ. Σκίπη).

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ. Ἡ τελευταία τῆς Σημαίας.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ν. Σαντορινάιος, Βασίλ-Δάκης.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΜΑΡΙΑ-ΕΛΕΝΗ

(Ἀπὸ τὰ πεζά μου τὰ τραγούδια)

Μικράκι μου, κοριτσάκι μου, ἰγγονάκι μου, νιο-γέννητο παιδί τῆς πρώτης κόρης μου, σ' ἀγαπῶ, γιατί τὸ αἷμα μου σέ πονεῖ, σ' ἀγαπῶ, γιατί ἔρ-χεσαι τοὺς γέρονες ἡμᾶς νὰ συνεχίσῃς, μὰ τὸ περισ-σότερο, ἀγγελούδι μου, σ' ἀγαπῶ, γιατί κλαίς.

Κλαίς, κακμένο μου μωρό, πάντα τὴν ἴδια ὥρα, καθεμερνά. Κλαίς, ὅταν ἡ μάνα σου πάει νὰ σέ πλαγιάσῃ, κλαίς ὅταν πιάνει τὸ σουρούπωμα, ὅταν ὁ οὐρανός, πού στὸ ἡλιοθασίλαμα ροδίζει, ἀρχινᾷ καὶ μαραίνεται, ὅταν ἡ νύχτα κοντέθει νὰ μᾶς πλα-κώσῃ, ὅταν καὶ στὴ καμαράκι σου, γύρο γύρο στὴν κούνια σου, τὸ σκοτάδι ξαπλώνεται.

Κλαίγες, κλαίγες, Μαρία-Ἐλένη. Τὸ κλάμα σου εἶναι κλάμα κοσμικό.

Ἀθροπάκι μου ἐσύ μικρό, ἐλάχιστό μου πλα-σματάκι, ἐνός μνηοῦ μωρό, μίσχ σου, χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃς—χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ κανένας ἰδῶ!—μέσα σου κλαίνε οἱ αἰῶνες οἱ περασμένοι. Πιὸ σιμὰ ἐσύ θάσαι ἀπὸ μᾶς στὴν ἀθροπάτητα τὴν πρώτη. Γεννήθη-κες μὲ τὸ δάκρι τὸ προγονικό πού δὲν τὸ στέγνωσε ἀκόμα τῆς μάνας σου τὸ χαμόγελο. Ἐσύ θὰ θυμᾶ-σαι τὴν ὥρα τῆ θλιθερή, ὅπου ὁ πατέρας τῶν πα-τερῶνε μᾶς γύριζε στὴν ἀγρία τῆ σπηλιά του, ἀφοῦ ἀλάκαιρη τῆ μέρα ἔτρεξε στὰ ρουμάνια καὶ στοὺς κάμπους, ἀφοῦ κυνήγησε, ἀφοῦ σκότωσε, ἀφοῦ αἷμα περεχύθηκε· μὰ στὸ σουρούπωμα στέκεται στὴν μπασιά τῆς σπηλιάς του, δὲν τολμᾷ νὰ πάῃ μέσα, κοιτάζει τὴ νύχτα καὶ ρωτᾷ μήπως ἄθριο θὰ ξημε-ρώσῃ, μήπως ἀπάνω του δὲν κατεβαίνει, δὲν πέ-φτει, δὲν κατρκυλᾷ τὸ σκότος πού σκοτώνει. Καὶ τότες, σὰν τὸ παιδί, δέρνεται καὶ κλαίει.

Κλαίγες, κλαίγες, Μαρία-Ἐλένη. Τὸ κλάμα σου εἶναι κλάμα κοσμικό.

Ἡ νύχτα γέννησε τὸ φόβο· ἀπὸ κεῖ τὸν ἔχουμε καὶ μεῖς.

Θάρθουνε, μικράκι μου, στὴν ὑπαρξή σου στιγ-μές, θάρθουνε μέρες ὅπου δάκρια πιὸ πικρά θὰ βουρ-κώσουνε τὰ ματάκια σου τὰ χαριτωμένα μου. Ἐναν ἔνανε χάνουμε τοὺς δικούς μας. Πάνε πού πάνε οἱ ἀγαπημένοι, καὶ μᾶς παρκετοῦνε ὄρφανούς. Ἀρρώ-στους θὰ διῆς καὶ σύ, ἀγγελούδι μου, τριγύρο σου, θὰ διῆς τὸν ἀρρωστό σου ἐστὸ σουρούπωμα· του τὸ στερνό. Κοίτεται στὸ κρεβάτι του ἀνήμπορος· βλέ-πει πρὸς τὸ παραθύρι· ὁ ἥλιος στὸν ὀρίζοντα σβήνε-ται. Κάποιο προμήνυμα λυπητερό γέρνει ἀκόμα πρὸς τὸ φῶς τὸ πρόσωπο τὸ χλωμό του· χαιρετᾷ τὴν ἀχτίδα πού φέβγει. Ἄραγες θὰ εἶναι κι ἄθριο μαζί μας ὁ καλός μας, ὅταν ὁ ἥλιος πάλι σβηστῇ; Ἐτσι λείει μὲ τὸ νοῦ του, ἔτσι ἀπελευθεῖται, καὶ μιά στα-λούλα νερό, ἄχ! πιὸ φαρμακεμένη δὲν ἔχει γιὰ μᾶς—πέφτει, πέφτει σιγὰ στὰ μάγουλά του ἀπὸ τὰ βλέφαρα τὰ μισόκλειστα.

Μὲ τὴ σταλούλα του ἐκείνη μᾶς ἀποχαίριτσε ἡ λατρεμένη ζωὴ. Πλάκωσε τὸ σκοτάδι. Ὁ ἀρρω-στός μας ἀπικοιμείται. Στὸν ὕπνο του μιά κρύφια· σταναχώρια τονὲ βασανίζει. Καὶ τὰ σεντόνια του τὸν πονοῦνε. Κυλιέται καὶ τὴν ἡσυχία του δὲ βρίσκει. Μὲ τὰ γλυκοχαράματα, παίρνει λίγο τὴν ἀνάσα του. Κάποτε μάλιστα θὰ σέ κοιτάξῃ, καὶ θὰ σοῦ γε-λάσῃ. Χαίρεται τὸν ἥλιο, τὸν πιττέθει. Κι ὁ ἥλιος πότε ἄμα φέξῃ, πότε· σὰ μεσουρανήσῃ, θυμᾶται τὸ δάκρι ἐκεῖνο τοῦ μισομοῦ καὶ τὰ πιστογεγῶνε γιὰ πάντα μ' ἕνα του φιλι φλογισμένο.

Εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, εἶδα νὰ δακροῖζονε στὸ σουρούπωμα οἱ ἀγαπημένες οἱ ψυχές, καὶ τὸ δάκρι τους ἀπὸ τότες ἀπόμεινε στὰ βλέφαρά μου. Ἐγγο-νάκι μου ἀγαθό, ἄχ! ἐσύ καὶ τοὺς πεθαμένους μου θὰ κλαίς.

Κλαίγες, κλαίγες, Μαρία-Ἐλένη. Τὸ κλάμα σου εἶναι κλάμα κοσμικό.

Ἡ νύχτα γέννησε καὶ τὸν ὕπνο. Ἀπὸ τὴ νύχτα τονὲ συνηθίσαμε καὶ μεῖς.

Μαρία-Ἐλένη, ποιός τὸ ξέρει; Μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ κλάμα σου κ' ἕνα ὄνειρο.

Ἴσως ὑπάρχουνε ἄλλοι ἄλλοι ἀστέρες φωτεινοί, ὅπου σουρούπωμα δὲν ἔχει, ὅπου δὲν ἔχει νύχτα, ὅπου κι ὁ ἄθροπος ποτέ του τὰ μάτια του δὲν τὰ κλει. Ἐκεῖ ἕνας ἥλιος παντοτινός μοιάζει σὰν ἀ-κούραστο χαδί ἀπαλό. Εἶναι, λίνε, καὶ κάποιος

ἀστέρας πουθενά στὴν ἀπεραντοσύνη τοῦρανοῦ, πού συνεχικὰ φωτίζεται ἀπὸ τρεῖς, ἀπὸ τέσσερις ἡλίους, μὲ τὸ χρῶμα του ὁ καθένας, κόκκινος, ἀργυρός, σμα-ραγδένιος ἢ θαλασσός. Ἀναπάβουνται οἱ ἀθροῦποι μὲ τοὺς διάφορους τοὺς ἡλίους, μὲ τὸ χρῶμα τους πού κάθε φορὰ ξαναγιάνει τὸ λογισμό τους. Στὶς κούνιες τους τὰ παιδιά, ἐκεῖ ἀπάνω, στὸν Ἀστέρα τὸν ξυπνό, παίζουνε μὲ τὶς αἰώνιες ἀχτίδες τῶν ἡλιῶνε πού ἀφλογα τὰ φιλοῦνε καὶ θερμά. Ποτέ τους, ἐκεῖ ἀπάνω, δὲν κλαίνε τὰ παιδάκια, δὲν κοι-μοῦνται ποτέ τους, κ' οἱ Ἀστερίτες δὲν ξέρουνε παρὰ ποικιλόχρωμη μέρα.

Ἐμεῖς, στὸν πλανήτη τὸ δικό μας, κοιμούμαστε, γιατί ἔρχεται ἡ νύχτα. Ὅπως στῆς γῆς μας τὰ μέρη τὰ βοριανὰ χειμωνιάζουνε οἱ ἀθροῦποι σὲ κά-ποια μάθη τρύπα χωσμένοι, ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ κρύο δὲν μποροῦνε νὰ βροῦνε ὄξω δουλειά, τὸ ἴδιο καὶ μεῖς πέφτουμε στὸ σουρούπωμα, ἐπειδὴ καὶ μᾶς καὶ τὰ ὄνειρατα. Ἐχει ὄνειρατα κ' ἡ καρδιά μας. Ἀπὸ τὴν ἀλύπητη ἀλλαγὴ τῆς μέρας καὶ τῆς νύχτας, ἀπὸ τὰ περατικὰ, τὰ κουτσά, τὰ χρωμα καὶ τὰ μαρμαρα πού βλέπουμε, ἀπὸ τὴ θλίψη μᾶς νὰ μὴν εἶναι καὶ τίποτις τέλειο πού νὰ τὸ χαροῦμε, βλάστησε στὰ στήθια μᾶς τὸ ἰδανικό.

Ἴσως ἔχεις καὶ σύ, ζωουδάκι μου πονεμένο, τὸ ἰδανικό σου πού μέσα σου τρέμει κι ἀνοιωθὰ σου τὸ κλάμα σου μᾶς τὸ μολογᾷ. Τὸνομά σου, Μαρία-Ἐ-λένη, μοῦ ἀνιστορᾷ μεγαλεῖα ὅπου πάντα ξανοίγω τὸν ἄθροπο καὶ, πολεμᾷ γυρέθει πάντα τὸ καλό του, πλᾶθει καὶ ξεπλάθει θεούς. Σὲ κόσμους ἀπόμακρους, ἢ στοὺς κόσμους τοὺς ἀνείπωτους τῆς ψυχῆς του, ὀνειρέβεται τὴν ἐφτυχία. Ἴσως στὸ σουρούπωμα καὶ σύ, αἰώνιο νὰ ὀνειρέβεσαι κανένα φῶς.

Κλαίγες, κλαίγες, Μαρία-Ἐλένη. Τὸ κλάμα σου εἶναι κλάμα κοσμικό.

Ἐτσι στὸν ἄθροπο τὸ μικρόνε ἐνταμώνονται πατροπαράδοτα, καὶ συγκοῦνε διὰ τῆς ἀθροπότη-τας τὰ κλάματα.

Καὶ πρέπει νάσαι ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ ἀθρο-που βγαλμένο τὸ κλαματάκι σου, Μαρία Ἐλένη, ἀφοῦ τὴν ἴδια ὥρα καθεμερνά, στὸ σουρούπωμα κλαίς, ἀφοῦ τίποτα, τὴν ὥρα ἐκείνη, δὲ σὲ ἡσυχά-ζει, μήτε ἂν ἡ μάνα σου σὲ νταντέψῃ, μήτε ἂν ὁ πατέρας σὲ πάρῃ στὴν ἀγκαλιά του, μήτε ἂν ἡ γιαγιά σὲ νανουρίσῃ. Κάποτες μονάχα σωπαίνει, μὲ σιμοῦλα, σὰν ἔρχεται στὴν κούνια σου κοντὰ ὁ παππούς.

Ἐρχεται ὁ παππούς καὶ σκύφτει καὶ σοῦ μιλᾷ